
**STICHTING VOOR MENSENRECHTEN EN
GEZONDHEIDSZORG “JOHANNES WIER”**

Jaarverslag 2013

Voorwoord

Het recht op een ‘zo goed mogelijke lichamelijke en geestelijke gezondheid’, zoals omschreven in artikel 12 van het Internationaal Verdrag inzake de Economische, Sociale en Culturele Rechten van de Mens, geldt voor een ieder, zonder enige discriminatie. Helaas hebben wij in 2013 echter weer moeten constateren dat dit recht nog onvoldoende wordt nageleefd in de toegankelijkheid en kwaliteit van de zorg voor asielzoekers, ongedocumenteerden en vreemdelingen in detentiecentra. Daar komt nog bij dat het klimaat ten aanzien van vreemdelingen steeds grimmiger is geworden, waardoor hun welzijn en gezondheid worden ondermijnd. In de voorlichting en educatie van professionals in de zorg op het terrein van de mensenrechten en gezondheidszorg is onze aandacht in 2013 dan ook vooral gegaan naar de zorg voor bovengenoemde doelgroepen.

Het begrip ‘medisch noodzakelijke zorg’ leidt nog immer tot misverstanden en wordt te beperkt ingevuld. Dit blijkt zich niet alleen voor te doen in de zorg voor ongedocumenteerden, maar manifesteert zich ook in de gezondheidszorg in de vreemdelingendetentiecentra en sinds kort in de gezinslocaties van het Centraal Orgaan Opvang Asielzoekers (COA). Om die reden hebben wij in 2013 een eerste aanzet gemaakt om op dit terrein een e-learning cursus te ontwikkelen.

In de GGZ stelt het klimaat ten aanzien van vreemdelingen GGZ professionals steeds meer voor medisch ethisch dilemma’s in hun zorg voor asielzoekers, zoals hoe te handelen bij dreigende uitzetting van een cliënt. Tot nu toe zijn daar geen richtlijnen voor ontwikkeld. In 2013 dienden wij een subsidieverzoek bij ZonMw in om een handreiking voor ethische dilemma’s in de GGZ voor asielzoekers te ontwikkelen en tot onze grote vreugde werd deze aan ons toegekend.

Het verzet van uitgeprocedeerde asielzoekers in vreemdelingendetentie middels massale hongerstakingen tegen het regiem daarbinnen bracht ons in 2013 terug bij één van de activiteiten waar JWS vooral bekend om is, namelijk de voorlichting en educatie op het terrein van de medische begeleiding bij honger en dorststakingen. Met een kleine commissie zijn wij begonnen aan de actualisering van het handboek “Honger naar recht; honger als wapen” van 2000.

Tijdens twee refereerbijeenkomsten boden wij aandacht aan enkele van hierboven beschreven onderwerpen. Ook in onze bijdragen aan schaduwrapportages, en met name in onze bijdrage aan de schaduwrapportage voor het VN Comité tegen Foltering stelden wij enkele van deze onderwerpen aan de orde.

Wij sloten het jaar weer met succes af met een symposium in het kader van de Dag van de Rechten van de Mens, met als titel ‘Mensenrechten, Ethiek en Gezondheidszorg’. Hierin stonden zowel de medisch ethische dilemma’s in de GGZ voor asielzoekers als de medische begeleiding van honger- en dorststakingen centraal.

Daarnaast vroegen ook andere onderwerpen onze aandacht in 2013, zoals de komende bezuinigingen in en decentralisaties van de jeugdzorg en langdurige zorg. Wij vrezen dat met deze bezuinigingen en transitie het recht op ‘een zo goed mogelijke lichamelijke en geestelijke gezondheid’ van de meest kwetsbare groepen in de samenleving en het medisch beroepsgeheim onder druk komen te staan. Wij volgen de ontwikkelingen op dit terrein met argusogen.

Helaas moesten wij in het begin van 2013 afscheid nemen van twee bestuursleden, namelijk Elisa van Ee en Irmgard de Roy van Zuydewijn, maar konden wij ook twee nieuwe bestuursleden begroetten, te weten Willem van der Put en Wil Voogt. Op het secretariaat moesten wij aan het einde van 2013 afscheid nemen van Marina Hendriks. Wij bedanken Elisa, Irmgard en Marina voor hun respectievelijke bijdragen aan het werk van JWS.

Zonder de, veelal belangeloze, inzet van velen is het werk van JWS niet mogelijk. Zo beheert Rian Rietveld, van RRWD web development, al vele jaren kosteloos onze website en heeft zij gezorgd voor een nieuwe programmatuur van onze nog te lanceren nieuwe website. Wij konden tot voor kort voor onze bestuursvergaderingen gratis gebruik maken van de kantoorruimte van Anna Kruzo, en de laatste tijd voor een geringe onkostenvergoeding van de kantoorruimte van de Stichting On File. Deny de Jong, van Offspring BV, was bereid om zonder geldelijke vergoeding met het bestuur een brainstorm sessie te houden over communicatie & marketing. Jac's den Boer & Vink bv. en Constant IT boden hun diensten voor respectievelijk de financiële administratie en het onderhouden van onze IT voorzieningen tegen een 'goede doelen' vergoeding aan. Wij zijn hen allen veel dank verschuldigd. Dat geldt natuurlijk ook voor alle actieve vrijwilligers die ons bij onze activiteiten terzijde staan.

Ten slotte, gaat onze dank ook uit naar u allen die de stichting en haar doelstellingen een warm hart toedragen. Zonder uw inbreng bij onze activiteiten en uw donaties zou het werk van de stichting niet mogelijk zijn. Wij zijn u allen daarvoor zeer dankbaar en hopen ook in het komende jaar een beroep op u te mogen doen.

Namens het bestuur van JWS,

Loes van Willigen, arts n.p., voorzitter

Inhoudsopgave

Voorwoord	i
1. Inleiding.....	1
2. Actualiteiten en trends in 2013	1
3. De JWS activiteiten in 2013	2
3.1 Mensenrechteneducatie	2
3.2 Bijdragen aan schaduwrapportages	4
3.3 Honger- en dorststakingen	4
3.4 Symposium 'Mensenrechten, Ethiek en Gezondheidszorg'	4
3.5 Nieuwsbrief	5
3.6 Overige activiteiten	5
4. De interne organisatie	6
4.1 Bestuur	6
4.2 Secretariaat	7
4.3 Vrijwilligers	7
4.4 Communicatie & Marketing	7
4.5 Comité van Aanbeveling	8
4.6 Huisvesting	8
5. Financiële verantwoording	8
6. Samenstellingen en contact	10

1. Inleiding

In dit jaarverslag wordt verantwoording afgelegd over de activiteiten van de Stichting voor Mensenrechten en Gezondheidszorg 'Johannes Wier' (JWS) in 2013, inclusief een korte financiële verantwoording van de stichting en een beschrijving en overzicht van de organisatie.

JWS, opgericht in 1986, is een onafhankelijke mensenrechtenorganisatie van en voor professionals in de zorg en heeft, volgens de statuten, tot doel *“de bevordering en naleving van de mensenrechten op het gebied van of in samenhang met de gezondheidszorg, zoals neergelegd in internationale verdragen en geformuleerd door de Verenigde Naties en haar organen en de nationale en internationale ethische codes en verklaringen van de werkers in de gezondheidszorg [...], alles in de ruimste zin des woords.”*

Om dat doel te bereiken stimuleert en mobiliseert de stichting professionals in de zorg om de eerbiediging van het recht van een ieder op een zo goed mogelijke lichamelijke en geestelijke gezondheid te bevorderen (de *right to health*). Dit recht is neergelegd in internationale en Europese verklaringen en verdragen, en in gedragscodes van internationale en nationale beroepsorganisaties. Voor de invulling van de *right to health* baseert JWS zich met name op artikel 12 van het Internationale Verdrag inzake Economische Sociale en Culturele Rechten (IVESCR) en de uitwerking van dat artikel in General Comment no. 14 door het Comité dat toezicht houdt op de naleving van het IVESCR.

In december 2011 stelde het bestuur van de Johannes Wier Stichting het meerjarenplan 2012-2015 vast. Het meerjarenplan is gebaseerd op de sterkte-zwakte analyse die in de zomer van 2011 werd uitgevoerd. Uit de sterkte-zwakte analyse werd duidelijk dat JWS haar organisatiestructuur verder moest professionaliseren en een duidelijker profiel moest krijgen. Op deze manier zou JWS haar unieke positie op het gebied van mensenrechten en gezondheidszorg kunnen behouden en van betekenis kunnen blijven in een sterk veranderlijke omgeving.

JWS richt zich om die reden inhoudelijk op een beperkt aantal speerpunten, om zich met heldere kernboodschappen en positiebepalingen op het terrein van de mensenrechten en gezondheidszorg beter te profileren. JWS ziet zichzelf daarbij vooral als een denktank. Zij wil haar rol benadrukken en zich als organisatie inzetten om ervoor te zorgen dat het 'recht op gezondheid' door professionals in de zorg wordt eerbiedigd. Dit zal overigens niet ten koste gaan van het registreren en verwijzen of – waar nodig – rapporteren over groepen in de samenleving van wie het recht op gezondheid(szorg) niet (voldoende) wordt gerealiseerd.

Het jaar 2013 werd in het meerjarenplan gekenschetst als 'verdiepingsjaar'; het jaar waarin de verdere ontwikkeling van de activiteiten van JWS centraal stond. Daar echter nog niet alle voorgenomen doelstellingen betreffende de interne organisatie in 2012 werden behaald, vroegen ook die in 2013 nog de aandacht.

2. Actualiteiten en trends in 2013

De trends en ontwikkelingen die in het Jaarverslag 2012 werden geschetst blijven onverminderd actueel. Mede door het schokkende bericht over de zelfmoord van de Russische asielzoeker in vreemdelingendetentie is in het parlement en in diverse andere fora de vreemdelingenbewaring en de

gevolgen daarvan voor de gezondheid ter discussie gesteld. Tevens heeft de kritiek op de toepassing van vreemdelingendetentie geleid tot de massale honger- en dorststakingen onder uitgeprocedeerde asielzoekers en andere vreemdelingen in de vreemdelingendetentiecentra.

De Nationale Ombudsman heeft de medische zorg voor asielzoekers en ongedocumenteerden tegen het licht gehouden en geconstateerd dat de toegankelijkheid en kwaliteit daarvan te wensen over laat. Het begrip 'medisch noodzakelijke zorg' lijkt ook in de gezinslocaties voor (uitgeprocedeerde) asielzoekers te beperkt te worden ingevuld.

De financiering van de jeugdzorg zal met de Wet Jeugdzorg in januari 2015 overgeheveld worden naar gemeenten. Ook de langdurige zorg wordt voor een deel gedecentraliseerd. Naast de zorgen over de bezuinigingen op beide terreinen, bestaat ook de vrees dat er een ongelijke verdeling van de beschikbare gelden zal optreden. Tevens lijkt het medisch beroepsgeheim met de decentralisaties onder druk komen te staan.

In december van dit verslagjaar bracht de regering haar eerste nationale Actieplan Mensenrechten uit. Daarin worden op het terrein van de gezondheidszorg het thema 'zorg en dwang' en de preventie van zelfdoding aan de orde gesteld.

3. De JWS activiteiten in 2013

De activiteiten van JWS in 2013 betroffen onder andere de start van enige nieuwe projecten vallend onder de mensenrechteneducatie, het organiseren van refereerbijeenkomsten, het schrijven van een bijdrage aan een schaduwrapportage, de voorlichting en advisering tijdens de massale honger- en dorststakingen in de Nederlandse vreemdelingendetentiecentra en de organisatie van het jaarlijkse JWS symposium rond de dag voor de Rechten van de Mens.

3.1 Mensenrechteneducatie

De mensenrechteneducatie (MRE) van JWS heeft tot doel informatie, kennis en inzicht te bieden op het terrein van het recht van een ieder op een zo goed mogelijke lichamelijke en geestelijke gezondheid en daaraan verwante thema's. Na de inventarisatie van het aanwezige materiaal en de wensen en behoeften onder afnemers van MRE werd geconcludeerd dat de methodiek nauwer moet aansluiten bij de behoefte van professionals. Gekozen is voor de ontwikkeling van zogenaamde e-learning pakketten.

3.1.1 Ontwikkeling van een E-cursus 'Zorg voor ongedocumenteerden'

Als eerste e-learning pakket werd gekozen voor het ontwikkelen van een e-cursus over de zorg voor ongedocumenteerden. De keuze voor dit onderwerp komt voort uit de constatering dat professionals in de zorg nog steeds onvoldoende op de hoogte blijken te zijn over het 'recht op zorg' van uitgeprocedeerde asielzoekers en ongedocumenteerden in het algemeen en van de juiste invulling van het begrip 'medisch noodzakelijke zorg'. Om professionals daarvan beter bewust te maken is om die reden in 2013 een projectplan opgesteld om een e-learning cursus op dit terrein te ontwikkelen. Voor de voorbereiding van dit project is contact en samenwerking gezocht met oa. Dokters van de Wereld en Lampion. Ook is ter oriëntatie een ontwikkelaar van e-learning pakketten in de gezondheidszorg geconsulteerd. Het project zal in 2014 zijn beslag moeten krijgen.

3.1.2 Project 'Ontwikkeling van een handreiking voor ethische dilemma's in de GGZ voor asielzoekers'

In de 1ste helft van 2013 kreeg JWS van ZonMw het verheugende bericht dat het verzoek om subsidie voor het project 'Ontwikkeling van een handreiking voor ethische dilemma's in de GGZ voor asielzoekers' in het kader van het ZonMw programma 'Ethiek en Gezondheid' werd toegekend. Het optreden van ethische dilemma's in de GGZ voor asielzoekers is niet nieuw, hoogstens meer urgent, maar tot nu toe heeft dat echter niet geleid tot de ontwikkeling van een professioneel geaccepteerde, praktische handreiking over de wijze waarop zorgverleners met deze ethische dilemma's kunnen omgaan.

Het project wordt uitgevoerd in een samenwerkingsverband van het AMC, Stichting Diversiteit en Inclusie in zorg en welzijn (voorheen Mikado), Universiteit van Utrecht en Arq, waarbij JWS de bestuurlijke verantwoordelijkheid draagt. Het is per 1 juli 2013 gestart en heeft een duur van (maximaal) 20 maanden. De samenstelling van de projectgroep is te vinden op pagina 10.

In 1ste instantie is de internationale literatuur bestudeerd om een overzicht te krijgen van de (beschreven) medische dilemma's in de GGZ voor asielzoekers. Vervolgens zijn in het najaar enige betrokken professionals in de GGZ voor asielzoekers geïnterviewd om een indruk te krijgen wat er in de Nederlandse praktijk op dit terrein speelt. In 2014 zullen focusgroepen bijeen worden geroepen om met de deelnemers de belangrijkste ethische dilemma's in de GGZ voor asielzoekers te verkennen en te verdiepen, afwegingen te expliciteren en (mogelijke) oplossingen te benoemen. De resultaten van deze bijeenkomsten zullen worden gebruikt om de handreiking op te stellen. Het project wordt begeleid door

een klankbordgroep, waarin ondermeer vertegenwoordigers van relevante beroepsverenigingen. Het project zal in 2015 worden afgesloten met een conferentie, waarin het verslag van het onderzoek en de handreiking zullen worden gepresenteerd.

3.1.3 Actualisering handboek 'Honger naar recht; honger als wapen'

De honger- en dorststakingen in de vreemdelingendetentiecentra in de zomer van 2013 hebben geleid tot de start van de actualisering van het handboek "Honger naar recht; honger als wapen" van 2000. Een commissie werd daarvoor samengesteld om stapsgewijs de verschillende onderwerpen van het handboek te bespreken en vast te leggen. De samenstelling van de

commissie is beschreven op pagina 10.

Aangezien er bij het parlement en de Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie vragen waren ontstaan over de rol en positie van de vertrouwensarts bij honger- en dorststakingen is aan de ontwikkeling van een concrete, handzame leidraad op dit terrein prioriteit gegeven. De commissie is daarvoor in de 2de helft van 2013 drie maal bijeen gekomen. Naar verwachting kan deze leidraad medio 2014 worden gepubliceerd.

3.1.4 Refereerbijeenkomsten

In 2013 vonden twee refereeravonden plaats. De eerste refereerbijeenkomst betrof de rol van zorgprofessionals bij hongerstakingen en werd verzorgd door Mr. Dr. Pauline Jacobs. Zij promoveerde in 2012 op het onderwerp '*force-feeding of prisoners and detainees on hunger strike*'. In haar inleiding van de refereeravond ging ze in op het dilemma van het recht op zelfbeschikking van de gedetineerde versus de verantwoordelijkheid van de Staat voor de gezondheid van de hongerstaker. De tweede refereerbijeenkomst werd verzorgd door ir. Margreet Kroesen projectcoördinator van het project Medoc

van Dokters van de Wereld. Zij hield een inleiding over de 'zorg voor ongedocumenteerden', waarbij zij in ging op de regelgeving voor zorg voor ongedocumenteerden in Nederland. Ook presenteerde ze de bevindingen van het Nederlandse deel van het onderzoek '*Acces to healthcare in Europe in times of crisis and rising xenophobia, an overview of the situation of people excluded from health care systems*' dat Dokters van de Wereld uitgevoerd heeft.

Helaas konden twee geplande refereerbijeenkomsten door ziekte van de inleider en weersomstandigheden niet doorgaan. Daar wij ons afvroegen of het aanbod, tijdstip en locatie van de refereerbijeenkomsten voldeden aan de behoeften en wensen van de leden van het interne netwerk van JWS besloten wij dit onder hen te evalueren. Op basis van de, overigens positieve, respons is besloten om in 2014 het tijdstip en de locatie van de refereerbijeenkomsten te wijzigen en het aantal terug te brengen tot drie per jaar.

3.1.5 Verdere mensenrechteneducatie activiteiten

Op verzoek van de NSPOH verzorgde Jan Vosters namens JWS een presentatie voor militaire artsen ter voorbereiding op hun uitzending naar het buitenland. Inke Schaap hield bij Amnesty International Nederland een zogenaamde '*brown bag* lezing' over de gevolgen van de bezuinigingen en transitie van de ouderenzorg en jeugdzorg op het recht op gezondheid.

3.2 Bijdragen aan schaduwrapportages

In 2013 zijn bijdragen geleverd aan de schaduwrapportage voor het Anti-Folterverdrag (CAT) en het verdrag tegen Rassendiscriminatie (CERD). De bijdragen vonden, zoals ook in voorgaande jaren, plaats binnen een samenwerkingsverband van NGO's en werden gecoördineerd door het Nederlands Juristen Comité voor de Mensenrechten (NJCM). De *concluding observations* van het VN Comité tegen Folteren zijn conform de JWS doelstellingen door JWS verspreid en gepubliceerd.

3.3 Honger- en dorststakingen

Voor de zomer van 2013 braken er massaal honger- en dorststakingen uit onder vreemdelingen in de Nederlandse vreemdelingendetentiecentra. JWS is naar aanleiding daarvan veelvuldig geconsulteerd door artsen, advocaten en NGO's om informatie te verkrijgen over ondermeer de rechten en plichten van artsen en verpleegkundigen in de centra, het belang van het aanstellen van vertrouwensartsen en de (mogelijke) gevolgen van de stakingen. Daarnaast is JWS aan het woord geweest in een artikel van Trouw en de Volkskrant.

Op verzoek van een advocaat heeft JWS een standpunt opgesteld over het belang van goede nazorg na het beëindigen van een honger- of dorststaking ter voorkoming van het zogenaamde *refeeding syndrome*. Ook andere hulpverleners vroegen advies over de nazorg. Het standpunt is gestuurd naar de Dienst Justitiële Instellingen (DJI) en geplaatst op de webpagina van JWS over 'advisering bij hongerstaking'.

De vragen om advies leidden tot de constatering dat het handboek "Honger naar recht; honger als wapen", van 2000, actualisering behoeft. Daarmee is na de zomer van 2013 een start gemaakt (zie 3.1.3).

3.4 Symposium 'Mensenrechten, Ethiek en Gezondheidszorg'

Op 14 december jl. organiseerde JWS in het kader van de Dag van de Rechten van de Mens een symposium met de titel 'Mensenrechten, Ethiek en Gezondheidszorg'. De directe aanleiding voor de keuze van dit thema was de start van het project "Ontwikkeling van een handreiking voor ethische dilemma's in de GGZ voor asielzoekers" (zie 3.1).

De dagvoorzitter, Prof. mr. Aart C. Hendriks, juridisch adviseur en coördinator gezondheidsrecht KNMG en hoogleraar gezondheidsrecht Universiteit Leiden, leidde de presentaties in. Hij stelde ondermeer dat recht en ethiek vanouds veel met elkaar gemeen hebben: *"Beide disciplines proberen het menselijk handelen te normeren, vanuit een bepaalde gedachte van goeddoen en rechtvaardigheid. Dit geldt ook voor het gezondheidsrecht en de medische ethiek: zij zijn onlosmakelijk verbonden met de geneeskunde en normeren het handelen van mensen op het terrein van de gezondheidszorg. Beide disciplines streven voorts naar een systeem van gezondheidszorg, dat in aanmerking komt voor het predicaat 'rechtvaardig'."*

Vervolgens presenteerde dr. Sander A. Kramer, projectleider en medewerker Departement Bestuurs- en Organisatiewetenschap van de Universiteit Utrecht, het project "Ontwikkeling van een handreiking voor ethische dilemma's in de GGZ voor asielzoekers". Kramer besprak ondermeer de resultaten van het literatuuronderzoek dat voor het project op dat moment reeds verricht was en schetste de mogelijke dilemma's die zich ook in de Nederlandse GGZ voor asielzoekers voordoen.

De laatste presentatie werd geboden door Aernout G. Tenhaeff, arts maatschappij & gezondheidszorg en forensisch arts KNMG. Hij besprak de ethische dilemma's in de begeleiding bij honger- en dorststakingen. Daarbij ging hij uitvoerig in op de lichamelijke en geestelijke gevolgen van honger- en dorststakingen, de (inter) nationale wet en regelgeving en de rol van de vertrouwensarts.

Voor deelname van zorgprofessionals aan het symposium werd accreditatie aangevraagd en voor huisartsen en sociaal verpleegkundigen toegekend.

3.5 Nieuwsbrief

Evenals in vorige jaren verscheen de (papieren) Nieuwsbrief van JWS twee maal. De Nieuwsbrief wordt uitgegeven en verspreid onder belangstellenden en donateurs. In de nieuwsbrieven worden actuele ontwikkelingen op het gebied van mensenrechten en gezondheid toegelicht. De Nieuwsbrief verscheen in 2013 in een oplage van 1200 exemplaren en is tevens te lezen op de website van JWS. De redactie van de Nieuwsbrief verzamelde bijdragen van specialisten op verschillende terreinen. Daarnaast verrichtten redactieleden interviews die in de Nieuwsbrief werden gepubliceerd. De redactie van de Nieuwsbrief heeft een vaste kern en nodigt daarnaast ook gasten uit om bijdragen te leveren. Lotte Schoenmakers nam in 2013 afscheid van de redactie; Alicia Dibbets en Ger Dullens kwamen in 2013 de redactie versterken. Joceline Kranenburg en Edith Schellings leverden interessante bijdragen.

Naast de (papieren) Nieuwsbrief verschenen er, evenals in de afgelopen jaren, vier elektronische nieuwsbrieven die aan vrijwilligers en andere belangstellenden worden verstuurd. Hierin worden korte berichten van het bestuur over recente JWS activiteiten en andere relevante nieuwtjes geplaatst en wordt er een overzicht gegeven van berichten die in het afgelopen kwartaal op de website zijn geplaatst.

3.6 Overige activiteiten

Naar aanleiding van de consultatie van de Nationale ombudsman over de zorg voor asielzoekers en ongedocumenteerden werd een brief ingestuurd over de signalen die JWS op dat terrein had ontvangen.

Ook zijn in 2013 gesprekken gevoerd met de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) over de gezondheidszorg, waarbij eenmaal het vreemdelingendetentiecentrum bij Schiphol is bezocht.

Het bestuur is vertegenwoordigd in de klankbordgroep van het programma 'Ouderenzorg en Mensenrechten' van het College van de Rechten van de Mens en in de adviesraad van het instituut voor Mensenrechten en Medisch Onderzoek (iMMO).

Verder namen bestuursleden en vrijwilligers deel aan een groot aantal bijeenkomsten, zoals de nieuwjaarsreceptie van de KNMG, de conferentie Kinderrechten en Gezondheidszorg georganiseerd door Defence for Children, de bijeenkomst over vreemdelingendetentie georganiseerd door Amnesty International, de presentatie van het jaarverslag van het College van de Rechten van de Mens, een *expertmeeting* over gezondheid en vreemdelingenbewaring georganiseerd door Pharos, de ronde tafel discussie over het Bureau Medische Advisering van de IND van het Nederlandse Juristen Comité Mensenrechten, de bevrijdingslunch van Amnesty International en de najaarsvergadering van de Vereniging van Gezondheidsrecht. Ook nam JWS met een informatiestand deel aan het congres van de Nederlandse Huisartsengenootschap (NHG).

4. De interne organisatie

De versterking van de interne organisatie was eind 2012 nog niet afgerond en kende in 2013 een vervolg. Verder vonden er enige wijzigingen binnen het bestuur plaats. Hoewel op het terrein van de communicatie & marketing nog onvoldoende vooruitgang werd geboekt, werd al wel een start gemaakt met de vernieuwing van de website en huisstijl.

Voor de samenstelling van het bestuur, commissies e.a., zie pag. 10 en verder.

4.1 Bestuur

JWS kent een algemeen bestuur en een dagelijks bestuur. In het algemene bestuur (AB) zijn alle bestuursleden vertegenwoordigd. Deze komt maandelijks bijeen en bespreekt in haar vergaderingen het beleid van de organisatie, de financiële situatie, de voortgang van projecten en andere strategische onderwerpen die het functioneren van de stichting betreffen. In 2013 is het algemeen bestuur zeven maal bijeen gekomen, waarvan eenmaal in een zogenaamde heidag, om het onderling functioneren en het werkplan voor 2013 te bespreken.

Het dagelijks bestuur (DB) is een afvaardiging van het algemeen bestuur en bestaat uit de voorzitter, de vicevoorzitter, de secretaris en de penningmeester. Zij voeren de besluiten van het algemeen bestuur uit en dragen zorg voor de dagelijkse gang van zaken van de stichting, waaronder het functioneren van het secretariaat in Diemen, de voortgang van projecten en staan in voorkomende gevallen de media te woord.

In 2012 werd het bestuur uitgebreid tot het vereiste minimum aantal van zeven bestuursleden. Daarbij werd nadrukkelijk gezocht naar bestuursleden die een versterking kunnen zijn voor de doelstellingen die JWS zich in het meerjarenplan heeft gesteld, zoals voor de marketing & acquisitie. Helaas verliet om persoonlijke redenen een van onze nieuwe bestuursleden, Elisa van Ee, het bestuur aan het begin van dit verslagjaar, en dat gold ook voor Irmgard de Roy van Zuydewijn, die de communicatie & marketing in haar takenpakket had, en afscheid nam van het bestuur in het tweede kwartaal. In de loop van het jaar konden wij het bestuur echter weer versterken met de komst van Willem van der Put en Wil Voogt.

4.2 Secretariaat

In 2013 bestond het secretariaat, evenals in het vorige verslagjaar, uit Marina Hendriks (secretariaatsmedewerkster) en Sonja Remert (boekhoudster). Beiden zijn werkzaam als vrijwilligers voor JWS en vormden in 2013 weer een onmisbare ondersteuning bij de uitvoering van de activiteiten van JWS en als ondersteuning van het bestuur. Aan het einde van 2013 werd Marina Hendriks opgevolgd door Liesbeth den Hertog.

Daar de invulling van het secretariaat met slechts één persoon erg kwetsbaar is, werd aan het einde van 2013 actief en met succes geworven voor uitbreiding en versterking van het secretariaat met een tweede secretariaatsmedewerker en een bureaucoördinator. Deze startten hun werkzaamheden in het eerste kwartaal van 2014.

Marina Hendriks stelde voor haar opvolgsters een handboek samen waarin de diverse administratieve werkzaamheden zijn beschreven. Wij zijn Marina voor haar inzet veel dank verschuldigd en hebben met een gezamenlijk etentje van bestuur en secretariaat afscheid van haar genomen.

In 2012 werd geconstateerd dat de ICT voorzieningen van JWS verouderd en aan vervanging toe zijn. Medio 2013 werden nieuwe Pc's aangeschaft en nieuwe programmatuur geïnstalleerd. Het bedrijf Constant IT was bereid om tegen een 'goede doelen' vergoeding ons daarbij te ondersteunen en te zorgen voor het onderhoud van de apparatuur.

In 2013 werden met een overstapregeling de rekeningen bij de banken ING en ABN AMRO omgezet naar rekeningen bij de Triodos Bank en de ASN Bank. Reden daarvoor was dat de doelstelling van deze laatstgenoemde banken beter aansluit bij de ideële doelstellingen van JWS en volgens bankenwijzer.nl ook het meest investeren in en bijdragen aan mensenrechten en gezondheidszorg.

4.3 Vrijwilligers

In 2013 vond er een bijeenkomst met de vrijwilligers plaats die in 2012 hadden aangegeven zich actief voor JWS te willen inzetten. Tijdens deze bijeenkomst werden de activiteiten van JWS in 2012 en het werkplan voor 2013 met de vrijwilligers besproken en werd geïnterviewd op welke wijze zij bij de activiteiten betrokken zouden willen worden. Daaruit kwam verschillende waardevolle suggesties en ideeën voort die voor een deel in 2013 en voor een deel in de eerste maanden van 2014 door het bestuur werden opgevolgd. Zo worden bijvoorbeeld vrijwilligers gevraagd JWS te vertegenwoordigen in bijeenkomsten waar bestuursleden niet naar toe kunnen gaan, en is er op LinkedIn een besloten groep gecreëerd voor onderlinge discussie en aankondigingen.

4.4 Communicatie & Marketing

In 2012 werd het bestuur uitgebreid met een bestuurslid die zich zou bezig houden met de communicatie & marketing van de stichting. Na een enthousiaste start moest zij zich echter om persoonlijke redenen in het tweede kwartaal weer uit het bestuur terug trekken.

Tijdens haar bestuurslidmaatschap werd echter wel al een start gemaakt met het opstellen van een eisen- en wensenpakket ten aanzien van een vernieuwde website. Dit pakket werd besproken met de webmaster van de website, Rian Rietveld, die de website belangeloos voor ons beheert. Zij zorgde voor de nieuwe programmatuur en opbouw van de nieuwe website, waarna vervolgens in een kleine commissie enige malen over de gewenste inhoud en indeling daarvan werd gesproken en vastgesteld. De nieuwe programmatuur is dusdanig gebruikersvriendelijk dat de inhoud en indeling zelf kunnen worden

aangebracht. De nieuwe website zal worden gelanceerd zodra de nieuwe huisstijl voor de stichting is vastgesteld en toegepast.

Voor het ontwerp van de nieuwe huisstijl is een ontwerper gecontracteerd, die naar verwachting in het voorjaar van 2014 zijn werk heeft afgerond. Ook dit wordt door bovengenoemde commissie begeleid.

Hoewel in 2013 wel actief geworven is voor een nieuw bestuurslid voor de communicatie & marketing is dit niet gelukt. Om die reden werd ingegaan op het aanbod van Deny de Jong, professional op dit terrein, om, pro Deo, als bestuur een brainstorm sessie met hem te houden. Deze sessie vond in het najaar 2013 plaats en leverde verschillende waardevolle inzichten op, die wij in het werkplan 2014 hebben verwerkt.

4.5 Comité van Aanbeveling

In 2012 vonden wij verschillende vooraanstaande personen op het terrein van de gezondheidszorg, mensenrechten en gezondheidsrecht bereid om toe te treden tot het Comité van Aanbeveling. Het Comité komt, idealiter, eenmaal per jaar met het bestuur bijeen om advies te geven over het beleid van JWS. Ook bieden individuele leden van het Comité desgevraagd advies over activiteiten, uit te nodigen personen ed.

4.6 Huisvesting

Het secretariaat van JWS is gevestigd binnen Arq in Diemen. Het terrein waarop Arq gehuisvest is in de avonduren minder bezoekersvriendelijk. Om die reden hebben de bestuurvergaderingen in 2012 en tot medio 2013 plaats gevonden in de kantoorruimte van Anna Kruzo. Vanaf medio 2013 vonden de vergaderingen plaats bij de Stichting OnFile, die daarvoor een zeer geringe onkostenvergoeding vraagt. Voor andere bijeenkomsten met bijvoorbeeld vrijwilligers, die doorgaans in de avonduren plaats vinden, weten wij veelal ruimten te vinden die gratis dan wel voor betaalbare kosten beschikbaar zijn.

5. Financiële verantwoording

JWS is een onafhankelijke, niet-gouvernementele mensenrechtenorganisatie en ontvangt geen overheidssubsidies voor haar activiteiten. De stichting is daardoor vrijwel volledig afhankelijk van donaties, schenkingen en legaten en bijdragen voor door de stichting georganiseerde bijeenkomsten.

In 2013 heeft JWS een financieel resultaat van € 32.151 behaald, waarmee het eigen vermogen per 31 december op € 99.037 komt. De baten stegen ten opzichte van 2012 van € 42.607 naar € 84.361, de lasten van € 34.455 naar € 52.210. Door het derde achtereenvolgende positieve resultaat zijn de financiën van de JWS weer op orde en kunnen na jaren van financiële krapte weer meer middelen ingezet worden voor de doelstellingen van de stichting.

Het resultaat werd in belangrijke mate behaald door een legaat van € 25.000. Omdat het legaat eenmalig is, is dit bedrag ondergebracht in een aparte bestemmingsreserve voor de e-learning cursus "Recht op zorg". De bestemmingsreserve is wel onderdeel van het eigen vermogen, maar niet van de continuïteitsreserve.

De eerste tranche van het in mei 2013 toegekende Zon Mw project "*Development of guidelines regarding ethical dilemmas in mental health care for asylum seekers*" is in de resultatenrekening verwerkt. Baten en lasten zijn neutraal opgenomen; eventuele plussen en minnen zullen pas na afloop van het project worden verwerkt. Hierdoor heeft het project geen effect op het resultaat 2013, wel komen zowel baten als lasten € 17.382 hoger uit.

Wanneer wordt afgezien van het legaat resteert een operationeel resultaat van € 7.151, tegenover € 8.152 in 2012. De lichte daling wordt veroorzaakt door een stagnatie van de structurele baten, die op

het niveau van 2012 bleven, waarbij de donaties en giften daalden van € 42.607 naar € 32.228. De ruimte voor structurele uitgavenstijging is hierdoor gering.

De volledige jaarrekening 2013 is separaat gepubliceerd en op te vragen bij de Johannes Wier Stichting, info@johannes-wier.nl.

6. Samenstellingen en contact

Het bestuur

Het algemeen bestuur van JWS werd op 31 december 2013 gevormd door:

- Dr. Loes van Willigen – *voorzitter* (tevens DB); arts n.p. en consultant gezondheidszorg en mensenrechten
- Lisette Luykx – *vice-voorzitter* (tevens DB); huisarts en docent huisartsenopleiding VUmc
- mr. Theo Wijngaard – *secretaris* (tevens DB); advocaat
- drs. Gert Grift – *penningmeester* (tevens DB); directeur staf Raad van Bestuur AMC
- drs. Inke Schaap; docent en onderzoeker Saxion
- drs. Willem van der Put; directeur Externe Zaken HealthNet TPO
- mr. drs. Wil Voogt; socioloog, jurist en voormalig Inspecteur IGZ

Het JWS secretariaat

Op het secretariaat werkten op 31 december 2013 op vrijwillige basis twee medewerkers, namelijk:

- Liesbeth den Hertog, secretariaatsmedewerkster
- Sonja Remert, boekhoudster

Commissie honger- en dorststakingen

- Adriaan van Es, huisarts, voormalig voorzitter Johannes Wier Stichting
- Pauline Jacobs, universitair docent straf(proces) recht aan de Universiteit Utrecht
- Esther Ronner, huisarts, justitieel geneeskundige en directeur Detentie zorg Nederland
- Aernout Tenhaeff, arts maatschappij & gezondheidszorg, forensisch arts KNMG
- Wil Voogt, voormalig inspecteur IGZ, bestuurslid Johannes Wier Stichting
- Loes van Willigen, arts n.p., voorzitter Johannes Wier Stichting

Commissie vernieuwing website en huisstijl

De samenstelling van de commissie op 31 december 2013:

- Theo Wijngaard, advocaat, secretaris JWS
- Renske Wentzel, inspecteur IGZ
- Edith Schellings, MA *Human Rights and Democratisation*
- Loes van Willigen, arts n.p., voorzitter JWS

Redactie Nieuwsbrief

De samenstelling van de redactie van de (papieren) Nieuwsbrief op 31 december 2014:

- Alicia Dibbets, mensenrechten onderzoeker & trainer
- Ger Dullens, journalist
- Christel ten Berge, verpleegkundige
- Lisette Luijkx, huisarts, vicevoorzitter bestuur JWS

Projectgroep project 'Ontwikkeling van een handreiking voor ethische dilemma's in de GGZ voor asielzoekers'

- Dr. S. Kramer (Projectleider en penvoerder), onderzoeker Departement Bestuurs- en Organisatiewetenschap, Universiteit Utrecht
- Dr. M. Hoogsteder (Uitvoerder), senior adviseur MIKADO Kenniscentrum interculturele zorg

- H.J. Olsman (Uitvoerder), assistent in opleiding, Academisch Medisch Centrum, Huisartsgeneeskunde
- Prof. dr. I.D. de Beaufort (Projectadviseur), Hoogleraar gezondheidsethiek
- Drs. R. Jongedijk (Projectadviseur), hoofd zorg & innovatie Centrum '45
- Prof. dr. D.L. Willems (Projectadviseur), hoogleraar medische ethiek, Academisch Medisch Centrum
- Drs. E. Bloemen Arts (Projectcommissielid), senior adviseur/trainer Stichting Pharos
- Mr. dr. A.J. Struijs (Projectcommissielid), Senior adviseur en projectcoördinator CEG en Raad voor de Volksgezondheid en Zorg
- Drs. D. van der Heide (Projectcommissielid), psychiater GGZ Centraal, en vrijwilliger JWS
- Dr. L.H.M. van Willigen, arts, (Bestuurlijk verantwoordelijke), voorzitter Johannes Wier Stichting

Comité van Aanbeveling

Het Comité van Aanbeveling bestond op 31 december 2013 uit de volgende leden (in alfabetische volgorde):

- Prof. dr. I.D. (Inez) de Beaufort, hoogleraar Medische Ethiek en Filosofie
- Prof. mr. dr. J.K.M. (Sjef) Gevers, emeritus hoogleraar Gezondheidsrecht
- dr. L.J. (Louise) Gunning-Schepers, voorzitter College van Bestuur Universiteit van Amsterdam en Hogeschool van Amsterdam
- Prof. Dr. A.M. (Anton) van Kalmthout, emeritus hoogleraar Strafrecht en Vreemdelingenrecht, en o.a. lid van het Comité ter Preventie van Martelingen (CPT)
- Drs. E. A.M. (Eduard) Nazarski, directeur Amnesty International Nederland
- Prof. dr. A.C. (Arie) Nieuwenhuijzen Kruseman, internist n.p., voorzitter KNMG
- Prof. dr. T. (Toine) Lagro – Janssen, huisarts, hoogleraar Vrouwenstudies Medische Wetenschappen
- Prof. dr. B.M. (Barbara) Oomen, o.a. hoogleraar Sociologie van de Mensenrechten aan de UU, en Dean van de Roosevelt Academy
- Drs. H.J. (Henk) Smid, directeur ZonMw
- Drs. V.M. (Victor) Vladár Rivero, psychiater, voormalig lid van Raad van Bestuur van Parnassia Bavo

Contact

Voor nadere informatie over de activiteiten of publicaties van JWS verwijzen wij u graag naar onze website: www.johannes-wier.nl.

Mocht u vragen hebben of informatie willen ontvangen over mogelijkheden om persoonlijk of financieel te kunnen bijdragen aan het werk van JWS, dan staan wij u hierover graag te woord. U kunt schriftelijk, per e-mail of telefonisch contact met ons opnemen via onderstaande contactgegevens.

Contactgegevens van JWS:

Nienoord 5
1112 XE DIEMEN
T: 020-8407630
F: 020-8407631

E: info@johannes-wier.nl

I: www.johannes-wier.nl

Overige organisatiegegevens

Bankrekeningnummer/IBAN: NL39 TRIO 0254 6959 22

JWS is geregistreerd in de Kamer van Koophandel Midden Nederland onder nummer 41181972.

Het ANBI registratienummer van JWS is: 04836.